

ΝΟΣΤΑΛΓΙΚΑΙ ΛΗΑΜΝΗΣΕΙΣ

Η «ΑΝΘΙΣΜΕΝΗ ΑΜΥΓΔΑΛΙΑ»

ΣΤΟ ΣΑΛΕΝΤΟ

νθει πράγματι και ἐκεῖ πέρα ὡς ἄσμα μεταξὺ τῶν λησμονημένων ἀπογόνων τῶν κοινῶν μακρυνῶν προγόνων μας. Καὶ ὡς ἄσμα μοντέρνο μάλιστα, ὅπως καὶ ἐδῶ κατὰ τὰ τελευταῖα χρόνια. «Ριτόρνα Ἴλ τέμπο ντ' ἀμόρε» τοῦ συμπαθητικοῦ αὐτοῦ τραγουδιοῦ. Καὶ νὰ ἐξηγήσω τὸ πῶς, ἀφοῦ ἀνατρέξω εἰς ὀλίγην... προϊστορίαν. Ἐνδιαφέρει πολὺ.

Ἐἰς τὸ προπερσινὸν (τοῦ 1934) «Ἡμερολόγιον τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος» ἐδημοσίευσα ἓνα, μᾶλλον σύντομον, ἄρθρον μου σχετικὸν μὲ τὰς περιοδείας καὶ λαογραφικὰς ἐρεῦνας μου ἀνὰ τὰ ἑλληνοφῶνα χωρία τῆς Νοτίου Ἰταλίας, τὴν ἐπικρατοῦσαν—τὴν ὀμιλουμένην—ἐκεῖ παρεφθαρμένην ἑλληνικὴν διάλεκτον καὶ τὰ εἰς αὐτὴν γραφόμενα πρωτότυπα—ἀπὸ διαφόρους λογίους—καὶ ἄλλα μεταφραζόμενα ποιήματα γνωστῶν νεοελλήνων ποιητῶν μας, τὰ ὅποια δὲν εἶχα συμπεριλάβει εἰς τὸ κατὰ τὸ 1933 ἐκδοθὲν βιβλίον μου «Ἑλληνισμὸς τῆς Νοτίου Ἰταλίας» καὶ ἰδίως τῆς περιοχῆς τοῦ Σαλέντο, ὅπως λέγεται ἢ μεταξὺ Λουπίου καὶ Ὀτράντο περιφέρειαι. Εἰς τὸ ἄρθρον ἐκεῖνο ἀνέφερα—διὰ τῆς παραθέσεως πρωτοτύπου καὶ μεταφράσεως—μεταξὺ ἄλλων καὶ τὰ ποιήματα τοῦ Δροσίνη «Ἡ θάλασσα καὶ τὰ ποτάμια», πού μετέφρασεν ὁ Πασκουάλε Λερόνς, ἀπὸ τὸ Καλημέρα, τὸ ἄλλο ποίημα τοῦ ἰδίου ποιητοῦ ἀπὸ τὰ «Φωτερὰ Σκοτάδια» «Κάποια Νύχτα», τὸ ὁποῖον μετέφρασεν ὁ ἐκ

τῆς περιοχῆς ἐκεῖνης καταγόμενος φιλόπονος γλωσσολόγος καὶ ποιητῆς Ντομενικιάνο Τόντη καὶ ἄλλα. Σήμερα ὡς συμπλήρωμα τῶν ἐργασιῶν ἐκείνων, τῶν τόσων συμπαθητικῶν, μοῦ ἔρχεται ἓνα γράμμα φίλου ἐρασιτέχνου λογίου ἀπὸ τὸ Σαλέντο, σχετικῶν μὲ τὸ δημοφιλὲς τραγουδάκι τοῦ Δροσίνῃ «Ἡ Ἀνθισμένη Ἀμυγδαλιά».

Τὸ ἀξέχαστο αὐτὸ τραγουδάκι, μὲ τὸ ὁποῖον ἔψαλλε τοὺς καῦμούς της ἡ πρεσβυτέρα μας γενεὰ καὶ τὸ ὁποῖον σήμερα ξαναζωντανεῖ με κάποια ἀνεξιχνίαστη νοσταλγία στὴν ψυχὴ τῆς νεολαίας μας καὶ μὲ θριαμβευτικὴ ἐπιτυχία μάλιστα ἀπὸ ὄλο τὸ ρομαντικὸ ρεπερτόριο, ἐπέρασε τὰ σύνορα τῆς Ἑλλάδας καὶ ἔφθασεν ὡς τοὺς Ἑλληνοῖταλοὺς τοῦ Σαλέντο. *Ἄλλοι ἐκεῖ πέρα τὸ τραγουδοῦν μὲ ἀμετάβλητα τὰ λόγια—καὶ τὴ μουσικὴ—τοῦ πρωτοτύπου:

**Ἔταξε τὴν ἀνθισμένη ἀμυγδαλιά
μὲ τὰ χεράκια της
καὶ γέμισ' ἀπὸ τ' ἄσθη ἢ κλάνη, ἢ ἀγκαλιά
καὶ τὰ μαλλιάκια της.*

**Ἄχ, χωρισμένη σὺν τὴν εἶδα τὴν ἰσπλή
γλῆκὰ τὴ φίλησα,
τῆς τόναξυ ὄλα τ' ἄσθη ἀπὸ τὴν κεφαλὴ
κ' ἔτοι τῆς μίλησα:*

*—Τρελλή, νὰ φέρης σὲ μαλλιά σου τὴ χωριά;
τί τόσο βιάζεσαι;
μόνη της θὰ ῥθῃ ἢ ἄγωμα βαρυστοιμαία.
Ἄν τὸ στοχάζεσαι; . . .*

Τὶς μισὲς καὶ περισσότερες ἀπὸ τὶς λέξεις του τὶς ξεύρουν ἀπὸ τὴ μητρικὴ τους διάλεκτο, τὶς ἄλλες τὶς λέγουν μηχανικά.

*Ἄλλοι ὅμως τὸ τραγουδοῦν ὄλο καλομεταφρασμένο στὴν τοπικὴ τους διάλεκτο. Ἀφορμὴ σ' αὐτὸ ἔδωσα ὁ ὑποφαινόμενος. Κάποια ἡμέρα, μιὰ ὥρα αἰα φθινοπωρινῆ ἡμέρα προπέρουσι, ἐπῆγαμε μὲ μιὰ παρέα ἀπὸ ἐντοπιῶνες Καλημερέζους-συμπατριώτας τοῦ γνωστοῦ Ἑλληνοσολεντινοῦ ποιητοῦ καὶ λογίου Βίτο Πολοῦμπο, στὴν Σάντα Ρόκκα,

λουτρόπολιν τῶν ἑλληνοφόνων χωριῶν τῆς περιοχῆς των «Ἐπεὶ πόσιος καὶ ἔδυτῆος, ἔξ ἔρον ἔμεθα» ἐπήραμεν ὡς ἐπιδόρπια μερικὰ νεοελληνικά τραγούδια γνωστὰ ἄκρες μέσες ἐκεῖ καὶ δημοφιλέστατα. Ὁ Σαλβατόρε Λεφόνς ἀδελφὸς τοῦ γλωσσολόγου, καὶ μεταφράσαντος ἰταλικά «Τὸ Βοτάνι τῆς Ἀγάπης» τοῦ Δροσίνη, προσέφερεν ὡς δεῖγμα τῆς ἑλληνογενωσίας του τὸ τραγουδάκι

*Βάρκα θέλω ν' ἀρματώσω
μὲ σαράντα δυὸ κοπιὰ*

Ἄλλοι ἐτραγουδοῦσαν στίχους ἀπὸ Ἑλληνικῆς Ἀνθολογίας: Ποιήματα σχολικὰ τοῦ Ἀγγέλου Βλάχου, τοῦ Ἀ. Ραγκαβῆ, τοῦ Βιζυηνοῦ καὶ μερικὰ ἄλλα, λίγο ἀπ' τὸ καθένα. Ἦλθε καὶ ἡ σειρὰ τῆς «Ἀνθισμένης Ἀμυγδαλιᾶς». Κάποιος ἀπὸ τὴν παρέα μας, πὺν εἶχε ζήσει λίγον καιρὸ στὴν Ἑλλάδα, τὴ θυμήθηκε, μὲ κάπως ἀνακατεμένα τὰ λόγια—τὰ ὁποῖα ἔσπευσα νὰ τοῦ διορθώσω.

Ὅταν τοὺς ἀπεκάλυψα ὅτι τὸ τραγουδάκι αὐτὸ εἶναι τοῦ Δροσίνη, ὁ Λεφόνς, ὁ ὁποῖος ἤξευρε τὸν ποιητὴν ἔξ ἀδελφικῶν παραδόσεων, μὲ ὑπεχρέωσε νὰ τοῦ τὸ μάθω ὄλο καὶ νὰ ἐξηγήσω τὰς ἀγνώστους γι' αὐτὸν λέξεις, εἰς τὴν σαλεντινὴν διάλεκτον. Συνεμορφώθην εὐχαρίστως πρὸς ὅλα αὐτά. Ὑπὸ τὸν ἀπαλὸν φλοῖσβον τοῦ κύματος καὶ τὴν αὖραν τοῦ Ἴονίου, πὺν ἐρχόταν σὰν χαιρετισμὸς ἀπὸ τῆς ἀντικρυνῆς μακρὰ ἀκτὲς τῆς Ἑλλάδος, τὸ ἐδίδαξα μὲ τὰ λόγια πὺν ἤθελαν καὶ μὲ τὴ μουσικὴ του. Μετὰ ἐκάμαμε ἐν χορῶ πρόβα τζενεράλε, ἡ ὁποία ἐπέτυχε ἐξαιρετικὰ καὶ ἀφῆκε τὰς ὠραιότερας ἀναμνήσεις!! Καὶ αἱ ἀναμνήσεις αὐταὶ μοῦ ξαναζωντανεύουν ἤδη.

Ἐνα γράμμα πὺν ἔλαβα πρὸ ὀλίγου τώρα καιροῦ ἀπ' ἐκεῖ μὲ πληροφορεῖ ὅτι οἱ νοσταλγοὶ ἐκεῖνοι τοῦ ἑλληνικοῦ παρελθόντος—μακρινοῦ καὶ κοντινοῦ—ἐφιλοτέχνησαν μὲ πληρεστέρα μετάφραση τῆς «Ἀνθισμένης Ἀμυγδαλιᾶς» στὴν τοπικὴ τους διάλεκτο, κάτι μεταξὺ παρεφθαρμένης Ἑλληνικῆς καὶ παρεφθαρμένης Ἰταλικῆς. Μοῦ στέλνουν καὶ τὸ φιλοτεχνηθὲν κείμενον πρὸς . . . ἔγκρισιν:

Ἐτίναφσε τὴν φιορρίτα ¹ ἀμβδαλῆ
 μὲ τὰ σεράκια της
 τοῖα σκέπτασε μὲ φιοῦροι
 ὄλην τὴν ἀμπρατοῖα ²
 τοῖα τὰ μαλλιάσια της
 Μ' ὅταν τὴν εἶδα ὄλη σιόνια τὴν πατοῖ ³
 γλυτσέα τῆς μίλησα
 τῆς τίναφσα τοὺς φιοῦρο
 ἀπὸ τὴν τσεραλῆ
 τοῖα τὴν ἐφίλησα
 Πατοῖα γιαιὶ νὰ φέρης
 οἷα μαλλιά σου τὴ σιοιῖα ;
 Μὴ τόσο σπιτσέουσαι ⁴
 Μανεχός ⁵ θὰ ἔλθῃ
 ὁ βαρέο σειμωνῶ ⁶
 νιὲν τὸ πενσεύουσαι ; ⁷

Καὶ πρὶν ἔλθῃ ἡ βαρucheιμωνιά τῆς αἰωνίας λησμονιᾶς
 καὶ γιὰ τὴν ἑλληνοσαυενιντὴ γλωῦσσα, ποὺ σβύνει σιγὰ-σιγὰ,
 παραδίδουν στοὺς μεταγενεστέρους τὸ ὠραῖο αὐτὸ τρα-
 γουδάκι, μὲ τὸ ὁποῖον ψάλλουν κάποιους ρωμαντικούς
 καὶ μους καὶ νοσταλγοῦν κάποιον ἰδανικὸν ἑλληνικὸν κόσμον,
 οἱ σημερινοὶ ἀπόγονοι τῶν μακρυνῶν ἰδρυτῶν τῆς «Μεγάλης
 Ἑλλάδος». Μὰ καὶ ὅταν ἔλθῃ ἡ μοιραία βαρucheιμωνιά ἴσως
 καὶ τότε νὰ μὴ μαραινῇ στὴν ψυχὴ τῶν παντοτινῶν
 νοσταλγῶν ἡ ἑλληνικὴ «Ἀνθισμένη Ἀμυγδαλιά» τοῦ τρα-
 γουδιοῦ ποὺ μετεφρτεῦθῃ στὸν τύπο τους.

ΛΗΜ. ΛΑΜΠΙΚΗΣ

¹ Φιορρίτα καὶ φιορίτα. Ἐπὶ τὸ φιορο—ἄνθος.

² Ἐπὶ τὸ μπράτσο. Τὰ μπράτσα ἰταλιστῖ, τὰ λέγουν εἰς τὴν τοπικὴν τῶν διάλεκτων βραχιόνια (βραχιόνιας). Ἄλλὰ ἄλλον τύπον δὲν ἔχουν. Ἐντὶ ἀγκαλιά λέγουν ἀμπρατοῖα.

³ Τὸ τρελλὸς δὲν τὸ μεταχειρίζονται. Χρησιμοποιοῦν τὸ πάτσιο, πάτσια ἢ πατοῖ ἀπὸ τὸ ἰταλικὸν paccio - pazzo.

⁴ Παρεφθαριμένος τύπος τοῦ σπεῦδεις, σπεῦδεσαι, ἐπέγεσαι-βιάζεσαι.

⁵ Μανεχός = μοναχός. ⁶ Σειμωνῶ = χειμῶνας.

⁷ Πενσεύω = πενσεύομαι. Ἐπὶ τὸ ἰταλικὸν pensare = σκέπτομαι, στοχάζομαι.